

EDUSKUNNAN
SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Helsingissä
11 päivänä joulukuuta 1991
Lausunto n:o 5

Työasiainvaliokunnalle

Työasiainvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti 5 päivänä marraskuuta 1991 pyytänyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 143 laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyyskassalain muuttamisesta sekä työttömyyskassalain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina vanhempi hallitussihteeri Sakari Heikkilä sosiaali- ja terveysministeriöstä, osastopäällikkö Jukka Ahtela ja asiamies Pekka Piispanen Suomen Työntantajain Keskusliitosta edustaen myös työttömyyskassojen keskuskassaa, työvoimapoliittinen asiamies Martti Huttunen Liiketyöntantajain Keskusliitosta, tutkimussihteeri Mirja Janerus ja lakimies Janne Metsämäki Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, työttömyyskassan johtaja Antero Pietilä Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck Akavasta, sosiaalis sihteeri Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta ja toiminnanjohtaja Juhani Talonen Työttömyyskassojen Yhteisjärjestöstä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan ansioon suhteutetun päivärahan suuruudeksi nykyisen 45 prosentin sijasta 40 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Vakuutettujen osuus ansioon suhteutettujen työttömyyspäivärahojen etuusmenoista ehdotetaan 15 prosentiksi ja valtionosuus 38 prosentiksi. Työttömyyskassojen jäsenmaksujen tasausjärjestelmää ehdotetaan kehitettäväksi. Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan 500 päivän enimmäisaika ehdotetaan koskevaksi myös 55 vuotta täyttäneitä henkilöitä nykyisen 60 vuoden ikään jatkumisen asemesta. Ehdotetuista muutoksista aiheutuu valtiolle noin 930 miljoonan markan säästö. Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesityk-

seen vuodelle 1992 ja on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1992 alusta.

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on työmarkkinoilla sovittu laajasta tulopoliittisesta ratkaisusta, jonka yhtenä osana on otettu kantaa työttömyysturvan kehittämiseen ja tähän hallituksen esitykseen. Mainitun sopimuksen mukaisesti työttömyysturvan rahoituspohjan takaamiseksi ja järjestelmän toimivuuden parantamiseksi ryhdytään kolmikantaperiaatetta noudattaen valmistelemaan ansioon suhteutetun työttömyysturvajärjestelmän uudistamista. Työryhmän tehtäviin kuuluu myös selvittää työttömyyskassojen jäsenmaksujen tasauskysymys. Hallituksen esitystä on tarpeen muuttaa siten, että työttömyysturvalaissa pysytetään säännös, jonka mukaan ansioon suhteutetun päivärahan 500 päivän enimmäisaikaa neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana ei sovelleta 55 vuotta täyttäneisiin henkilöihin. Työttömyysturvan ansio-osan suuruus säädetään 42 prosentiksi päiväpalkan ja perusosan erotuksesta lain voimaantulon jälkeisenä aikana. Työttömyyskassalaissa säädettyjä valtion ja vakuutetun osuuksia työttömyyspäivärahojen etuusmenoista ja työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ansiotuen ansio-osasta muutetaan siten, että vakuutettujen osuus on 5,5 prosenttia ja valtionosuus 47,5 prosenttia. Työntäjän osuus pysytetään edelleen voimassa olevan lain mukaisena.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työttömyyskassajärjestelmää kehitettäessä voidaan tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä asetetussa työryhmässä saada aikaan työttömyysvakuutuksen kustannuksia tasaava järjestelmä. Samoin työttömyysturvan kehittämisen yhteydessä tulee pyrkiä työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseen ja tarveharkinnan lieventämiseen

tai sen poistamiseen. Tämä on jo tasa-arvosyistä tärkeää, koska tarveharkinta koskee erityisesti pienipalkkaisia naisia, joiden työttömyys on lisäksi voimakkaasti kasvamassa.

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että hallituksen esitykseen sisältyvä kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työttömyysturvalain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

(poist.)

muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 23 §:n 1 momentti seuraavasti:

23 §

Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus

Ansioon suhteutettu päiväraha muodostuu täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Ansio-osan suuruus on *42 prosenttia* päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 90-kertainen perusosa, on ansio-osa tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus lapsi-

korotuksineen voi olla enintään 90 prosenttia vakuutetun päiväpalkasta, kuitenkin vähintään mahdollisella lapsikorotuksella korotetun perusosan suuruinen.

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämän lain 23 §:n 1 momenttia sovelletaan päivärahaan, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan.

2.

Laki

työttömyyskassalain 25 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyyskassalain (603/84) 25 §

sellaisena kuin se on osittain muutettuna 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1366/90) seuraavasti:

21 a § (Poist.)

25 §

Valtionosuus päivärahoista ja ansiotuen ansi- osista

Valtionosuus on *47,5 prosenttia* sosiaali- ja ter-

veysministeriön hyväksymistä työttömyyskassan maksamista päivärahoista.

Valtionosuus työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen ansiotuen ansio-osaan on *47,5 prosenttia*. (*Uusi*)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet U. Anttila, Antvuori, Hiltunen, Hurskainen, Kauppinen,

Kemppainen, Kuitinen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsenet Saari ja Vehkaoja.

Eriäviä mielipiteitä

I

Käsitykseni mukaan säästötoimiin pyrittäessä valiokunnan olisi pitänyt muuttaa työttömyysturvalakia ministeri Kuuskosken esityksen mukaisesti. Tämä olisi merkinnyt sitä, että ansio-osan suuruus olisi 43 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta siihen rajaan asti, että palkka on suurempi kuin 80-kertainen perusosa. Tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta ansio-osa olisi 20 %.

Mielestäni valiokunnan olisi tullut pitäytyä hallituksen esityksessä työttömyyskassojen tasausjärjestelmän osalta. Lisäksi Vasemmistoliiton eriävän mielipiteen mukainen ajatus peruspäivärahan tarveharkinnan poistamisesta tulisi ehdottomasti toteuttaa, mikä merkitsisi sitä, että puolison tulot eivät vaikuttaisi työttömän perusturvaan.

Ulla Anttila

II

Hallituksen niin sanotut säästötoimet ovat eräiltä osin käsittämättömiä ja kohtuuttomia. Suunnitelma työttömyysturvan heikentämiseksi siten, että vakuutetun maksuosuus nousee kolminkertaiseksi ja samanaikaisesti alennetaan päivärahan ansio-osaa 5 prosenttiyksiköllä ja poistetaan ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien ansiopäivärahan saamisen mahdollisuus työttömyyseläkkeen saamiseen asti, muodostaa näistä yhden uskomattomimmista. Tähän piti vielä liittää luopuminen indeksitarkistuksista.

Edellä mainittujen toimenpiteiden näennäisenä säästönä saatiin lähes miljardi markkaa. Samanaikaisesti työttömyysturvan alentamisella olisi valtion verotuloja vähentävä vaikutus ja toimeentulotukimenoja lisäävä vaikutus.

Tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä ammattiyhdistysliikkeen voimin saatiin olennainen korjaus ehdotukseen työttömyysturvalain muutta-

misesta. Vaikka järjestelmä nyt selvästi antaakin paremman, oikeudenmukaisemman ja vakuutusperiaatetta vastaavan turvan, on se mielestämme kuitenkin siten voimassa olevaa lakia heikompi, että ehdotetut lait tulee hylätä. Ainoa laissa ollut työttömyyskassojen ja niiden jäsenten asemaa parantava ehdotus, jäsenmaksujen tasausjärjestelmän käyttöönotto, jää sekin myöhemmin ratkaistavaksi kolmikantaisuuteen perustuvan työryhmän työn valmistuttua.

Hallituksen esittämä ns. piiskavero (HE 199) on olennaisesti vähentämässä kansalaisten osto-voimaa. Se tulee lisäämään myös työttömyyttä.

Edellä esitetyn perusteella esitämme kunnioittavasti,

että valiokunnan lausuntoon sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 1991

Jouko Skinnari
Sinikka Hurskainen

Virpa Puisto
Marjatta Vehkaoja

III

Ansioon suhteutetun päivärahan ansio-osan suuruutta ei tulisi pieni- ja keskituloisten osalta lainkaan alentaa nykyisestä. Valiokunnan enemmistö on kuitenkin hyväksynyt ansio-osan leikkaamisen 45 prosentista 42 prosenttiin tulopoliittiseen sopimukseen liittyvän hallituksen lupauksen mukaisesti. Mielestämme kuitenkin ministeri Kuuskosken esitys olisi oikeudenmukaisempi.

Sen vuoksi esitämme ministeri Kuuskosken tekemän esityksen mukaisesti, että ansio-osa olisi 43 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta ja 23 §:n toiseen virkkeeseen sisältyvää taitekohtaa olisi tullut korjata nykyisen lain mukaisesta 90-kertaisesta perusosasta 80-kertaiseksi perusosaksi.

Mielestämme tässä tilanteessa olisi tullut ed. Rimmin ym. lakialoitteen n:o 105 mukaisesti korottaa työttömän peruspäiväraha 1.1.1992 lukien 140 markkaan päivässä. Lapsikorotukset olisi korotettava 25 markkaan ensimmäiseltä lapselta ja 15 markkaan kultakin seuraavalta lapselta.

Edelleenkin toisen puolison tulot vaikuttavat työttömän perusturvaan. Muussa sosiaalilainsäädännössä on jo pääsääntöisesti hyväksytty ajatus siitä, ettei työssäkäyvän puolison oleteta elättävän omaa puolisoaan, kun hän jää vaille työtuloaan. Nykyisestä työttömyysturvan tarveharkinnasta on luovuttava.

Työvoimatoimiston antama lausunto työttömän oikeudesta päivärahaan ei saa olla sosiaalivakuutustoimikuntaa ja työttömyyskassaa sitova, vaan niiden on voitava suoraan tulkita lakia, niin kuin käytäntö oli aikaisemminkin. Tästä

seuraa, että työvoimatoimiston asiasta antamaa lausuntoa koskeva muutoksenhakukielto käy tarpeettomaksi.

Kun työntekijä sairastuu ja hakee ensisijaisesti sairauspäivärahaa tai eläkettä, päätöksen saaminen kestää usein pitkään, varsinkin jos hakemus on hylätty ja siitä on valitettu. Jos valituksetkin hylätään eikä henkilöllä kuitenkaan ole mahdollisuutta jatkaa entisessä työssään, saattaa toimeentuloon jäädä pitkään katko, vaikka hänellä olisi periaatteessa oikeus työttömyyspäivärahaan, jos hän olisi ilmoittautunut työvoimatoimistoon. Monesti tämä jää kuitenkin lääkärinlausuntojen ja neuvojen puutteen vuoksi tekemättä. Vaikka päivärahaa on mahdollista maksaa takautuvasti, se ei ole kuitenkaan mahdollista ajalta ennen kuin henkilö on ilmoittautunut työvoimatoimistoon. Tämä epäkohta tulisi korjata 4 §:ää muuttamalla.

Ansioon suhteutetun päivärahan perusteena olevan palkan tarkistaminen vuosittain on myös välttämätöntä, sillä muuten päivärahat jäävät jälkeen varsinkin nyt, kun työttömyyskaudet muodostuvat helposti pitkiksi.

Mikäli tekemiämme muutosesityksiä ei hyväksytä, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiesitykset tulisi hylätä.

Edellä esitetyn perusteella valiokunnan olisi mielestämme tullut esittää lausuntonaan,

että kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena ja että ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki
työttömyysturvalain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 23 §:n 1 momentti seuraavasti:

23 §

Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus

Ansioon suhteutettu päiväraha muodostuu täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Ansio-osan suuruus on *43 prosenttia* päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin *80-kertainen* perusosa, on ansio-osa tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia.

Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus lapsikorotuksineen voi olla enintään 90 prosenttia vakuutetun päiväpalkasta, kuitenkin vähintään mahdollisella lapsikorotuksella korotetun perusosan suuruinen.

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan lausunnossa)

2.

Laki
työttömyyskassalain (poist.) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyyskassalain (603/84) 25 § sellaisena kuin se on 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1366/90) *sekä lisätään lakiin uusi 21 a §* seuraavasti:

21 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

25 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 1991

Marjatta Stenius-Kaukonen

Outi Ojala

